KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

Witamy w Mauzoleum Piastów Śląskich w Krzeszowie

Krzeszów, położony w leśnej dolinie rzeki Zadrny, nieprzypadkowo nazywany jest europejską perłą baroku. W niewielkiej sudeckiej wsi ukryty jest monumentalny kompleks pocysterski z zabytkami najwyższej, międzynarodowej klasy, tworzony przez najwybitniejszych twórców barokowych, istnych mistrzów w dziedzinie malarstwa, rzeźby czy architektury. Stworzyli oni unikalny przykład sztuki komplementarnej, w której iluzja miesza się z rzeczywistością, a granice między poszczególnymi dziedzinami sztuki zostały zatarte. Ta wspaniała symfonia barw, płynność ruchów posągów i pozazmysłowe tchnienie dawnych wieków sprawia, że przybywający turyści i pielgrzymi przesiąkają atmosferą krzeszowskiego sanktuarium. Kunszt barkowych artystów docenił prezydent Rzeczpospolitej Polskiej, nadając opactwu tytuł Pomnika Historii. Krzeszów jest również kandydatem do wpisania na światową listę dziedzictwa narodowego UNESCO.

Mauzoleum Piastów Śląskich jest miejscem spoczynku fundatorów opactwa, będąc jednym z największych mauzoleów Europy. Pomimo funeralnego charakteru, grobowiec przesiąknięty jest eschatologiczną radością, wyrażoną przez symfonię barw z światła, złota i różnobarwnych stiuków. Kaplica książęca powstawała jednocześnie z kościołem mariackim i razem z nim została zaprojektowana, gdyż świadczy o tym złota proporcja miedzy długością świątyni z mauzoleum, a wysokością wież. Do pomieszczenia znajdującego się za prezbiterium kościoła klasztornego, można wejść zarówno przez parę drzwi flankujących ołtarz główny świątyni opackiej oraz z terenu cmentarza przykościelnego.

Mauzoleum jest dziełem wybitnych artystów pracujących dla opactwa. Freski wykonał Jerzy Wilhelm Neunhertz, a płótna w retabulach ołtarzy wyszły spod pędzla Feliksa Antoniego Schefflera. Kunsztowną dekorację stiukową wykonał włoski marmoryzator Ignacy Albert Provisore.

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

Informacje o projekcie

Zadanie „Modernizacja wystawy stałej *Skarby Opactwa w Krzeszowie*” w Mauzoleum Piastów Śląskich wyniosła 74 000 zł. Wysokość dofinansowania to 59 000 zł. W ramach zadania wykonano m.in. system oświetleniowy, podkreślający najważniejsze zabytki umieszczone w Mauzoleum Piastów (np. sarkofagi, epitafia, freski), cyfrowy katalog zabytków czy nagrania audio oraz wideo.

Mauzoleum Piastów Śląskich jest miejscem spoczynku linii fundacyjnej krzeszowskiego opactwa. W pomieszczeniu, znajdującym się za ołtarzem głównym kościoła pw. Wniebowzięcia NMP w Krzeszowie znajdują się sarkofagi Bolka I Surowego oraz jego wnuka Bolka II Małego.

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu
pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – państwowego funduszu celowego.

Ministerstwo
Kultury
Dziedzictwa
Narodowego
i Sportu.

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

Mapa wystawy

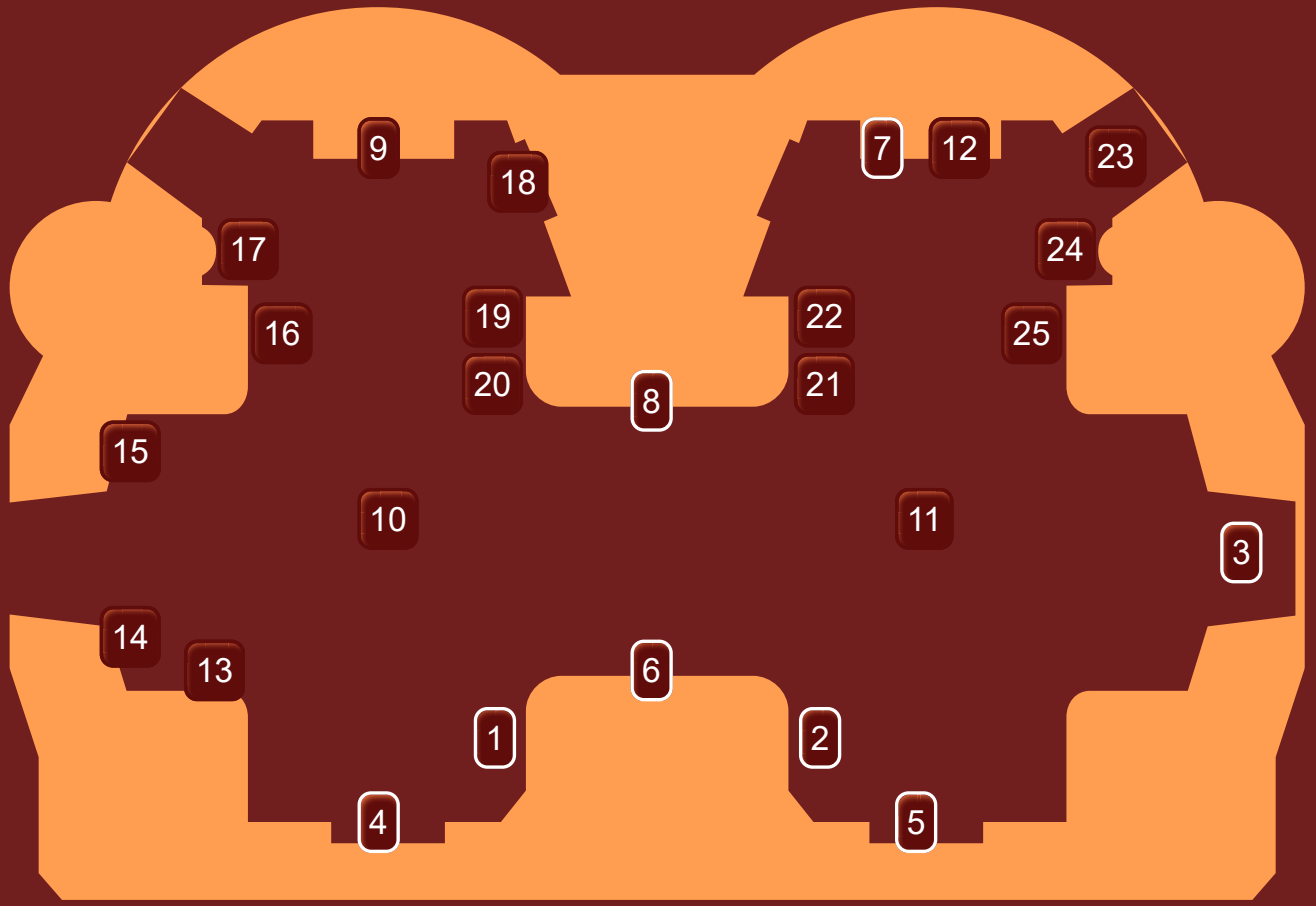

1. Sarkofag księcia Bolka I Surowego
2. Sarkofag księcia Bolka II Małego
3. Sarkofag Władysława von Zedlitz
4. Epitafium Bolka I Surowego
5. Epitafium Bolka II Małego
6. Epitafium Bolka III
7. Ołtarz św. Jadwigi
8. Ołtarz Wszystkich Świętych

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

1. Sarkofag księcia Bolka I Surowego

Sarkofag Bolka I Książę Bolko I był fundatorem krzeszowskiego opactwa. Był następcą na tronie księstwa jaworskiego Henryka V Grubego. Zmarł w 1301 r. Pierwotnie fundator został pochowany w kościele klasztornym pw. św. Jana Chrzciciela, który został rozebrany w 1727 r. Nagrobek wzorowany był na sarkofagu Henryka IV Probusa. Książe został przedstawiony w kolczudze, na której ma rozcięty z boku wapenrock. W ręce trzyma tarczę i obosieczny miecz schowany w ozdobnej pochwie. Obok jego głowy leży hełm. U stóp księcia spoczywa lew, który może być interpretowany jako symbol władzy, nieśmiertelności, odwagi czy także szatana – *Przeciwnik wasz, diabeł, jak lew ryczący krąży szukając kogo pożreć* (1 P 5, 8) – którego książę miażdży ze względu na sprowadzenie w Sudety cystersów.

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

2. Sarkofag księcia Bolka II Małego

Książę Bolko II, zmarły w 1368 r., był wnukiem Bolka I Surowego. Książe był gorącym orędownikiem polskości. Przyczyną takiej orientacji politycznej były koligacje rodzinne. Matka Bolka II Kunegunda była córką Władysława Łokietka. Sarkofag wzorowano na nagrobku Henryka II Pobożnego. Książe przedstawiony został w zbroi rycerskiej, w ręce trzyma tarczę i mizerykordię. U jego stóp lew– symbol odwagi, pies–symbol wierności oraz herb Łużyc Dolnych, których dożywotnim margrabią był Bolko II.. Książe został przedstawiony w zamkniętej mitrze książęcej. W heraldyce oznaczała suwerenność władcy, ponieważ książę jako ostatni na Śląsku przyjął zwierzchnictwo władców czeskich. Związane było ono z utratą nadziei na sojusz z Koroną, kiedy król Kazimierz Wielki zrzekł się swoich praw do Śląska. Na tumbie sarkofagu widoczne są postacie związane z dworem książęcym. Rycerz trzymający herb rodziny von Zeidlitz to Piotr Zedlitz. Następna postać to Mikołaj Bolcze, a jako ostatniego przedstawionego Reinczke Schaff(gotsch). Pozostałe widoczne herby należą do śląskich rodzin. Bełty przypisuje się Bolczom; owca to symbol rodu Schof (później nazwisko wyewoluowało do formy Schaffgotschów); Reibnitzów reprezentuje herb półorła w słup i 9 pasów.

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

3. Władysław von Zedlitz

Władysław von Zeidlitz und Nimmersatt był komturem Zakonu Jerozolimskiego św. Jana (rycerz maltański) i porucznikiem straży przybocznej cesarza Rudolfa II Habsburga. Zmarły został przedstawiony w wyidealizowanej zbroi z krzyżem maltańskim na piersi, z szablą u boku i hełmem u stóp. Na ścianie południowej sarkofagu, od strony okna mieszczono cztery herby – Zedlitz (klamra rycerska), Seidlitz (trzy ryby), Schweinichen (świnia) i Stange. Na ścianie północnej, od strony mauzoleum od prawej do lewej: Stosch (dwie gałązki), Salisch (czarne skrzydło i poroże), Rotenburgk i Grünberg (tarcza trójdzielna w pas i krzyż w klejnocie). Od wschodu wyryto inskrypcję: Jesus Maryja – Ten, któremu heroiczna odwaga [pozwoliła] poznać Maltę, ten który mógł podać wierne serce trzem cesarzom, ten który zapisał się przyzwoitością szeroko i daleko, wreszcie także przez to musiał być prowadzonym przez śmierć. 1628.

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

4. Epitafium Bolka I Surowego

Fundatorowi krzeszowskiego opactwa – Bolko I Surowemu poświęcono epitafium nad drzwiami w północnej części Mauzoleum. Napis w supraporcie nad rzeźbionym wizerunkiem księcia głosi: *Uwieńczonym prochom Bolka I, Niezwyciężonego Księcia Świdnickiego i Jaworskiego, wojowniczego dla innych, dla nas czyniącego pokój, który w obu sprawach zapisał się dla potomnych jak najchwalebniejszym imieniem. Założyciela tego Domu i najgorliwszego Dobroczyńcę, który nie jako żarłoczny wilk chwytając to, co cudze, ale jako mściciel wolności orła, ongiś schwytanego przez lwa, wyrywając mu go potem z wielką siłą, tu wreszcie rozdzielił swój dobytek, dla Wiecznego Księcia Pokoju i dla czci Wiecznej Matki Łask fundując ten Dom Łaski: pod Maryjnym wejrzeniem szczęśliwie ukończony i a dotąd w nowym życiu, w świecie, w cieniu śmierci przebywającym. Ten grobowiec nowy najlepszemu Księciu ozdobionemu cnotami, zniewolona wdzięcznością wiekuisty pomnik wdzięczna potomność. Odnowionego Zbawienia roku 1738.*

Zwieńczenie napisu ozdobiono panopliami. W supraporcie aniołki trzymają rogi obfitości, z których wysypują kwiaty. Dwa putta trzymają kotwicę i gorejące serce–alegoryczne przedstawienia nadziei i miłości.

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

5. Epitafium Bolka II Małego

Inskrypcja w supraporcie drzwi w południowej części Mauzoleum głosi: *Cennym prochom Bolka II, Znakomitego Księcia Świdnickiego i Jaworskiego, z przydomka Małego, jeśli będziesz sądził z małości wzrostu, Prawdziwie Wielkiego, jeśli [osadzisz] od rozsądnie i bardzo sprawiedliwie sprawowanego wodzostwa, o wiele większego, jeśli [osadzisz] z towarzyszącej Łaskawości i Szczodrobliwości we wszystkim a trzykroć, czterokroć Największego, jeśli [osadzisz] z pobożności ku Bogu, wylewnej szczodrości dla świętych budowli, szczególnie dla tego Domu szczodrego dobroczyńcę, Świdnickiego i Jaworskiego z rodu książąt Piastowskich, potomni, aż zabrzmią trąby wiecznym oddechem zapowiadając, niech będzie to sanktuarium najmniejszym dowodem największej pobożności. Najszacowniejszemu rokowi rozkwitu życia w Krzeszowie, Potomność 1738* . Aniołki w supraporcie trzymają świecę, model rotundy, kielich i krzyż czyli symbole wiary, które razem z supraportą północną tworzą trzy cnoty boskie. Drugie putto trzyma kosz z bochenkami chleba jako symbol dobroczynności, kwestionowanej przez protestantów. Legendy mówią, że bochenki umieszczono w tym miejscu w trakcie wielkiego głodu w okresie wojen śląskich.

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

6. Epitafium Bolka III

Pierwotnie epitafium miało zostać poświęcone pamięci księcia Bernarda. Napis na czarnej tablicy obecnie dotyczy pamięci legendarnego syna Bolka II–Bolka III. Młodziutki książę miał zostać zabity przez błazna na zamku w Bolkowie. Rzeźba, w konwencji antycznego *Tanatosa* , przedstawia jak książę umiera. Pochodnia jego życia – trzymana w lewej ręce - gaśnie, a mitra książęca wypada z rąk–symbol zakończenia męskiej linii Piastów świdnicko–jaworskich. Obok przedstawiono kobietę w barokowej sukni, będącą alegorią wieczności. W ręce trzyma czaszkę i berło–symbol, że śmierć panuje oraz węża zjadającego własny ogon– *Uroborosa* symbolizującego wieczność i nieskończoność. Postać jest uśmiechnięta, ponieważ pokazuję ręką ku niebu. Napis na tablicy brzmi: *W kwiecie wieku przekwitł dotknięty raną śmiertelną i padł ofiarą śmierci najmiłościwszego księcia świdnickiego Bolesława syn Bolesław przesławnego rodu nadzieja przesławna, którego kości razem z pochowanymi prochami fundatorów owego Domu, ponownie w tym sarkofagu złożyła wdzięczna potomność krzeszowska w roku 1738. Wiedz przechodniu, że my wszyscy podążamy do jednego celu- wieczności. Niechaj tobie, który to czytasz lub słyszysz, łaskawi niebianie użyczą tą wieczność szczęśliwą i błogosławioną .*

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

7. Ołtarz św. Jadwigi

Obraz pędzla Schefflera przedstawia jak św. Jadwiga rozdaje obiad 12 żebrakom. Jadwiga została przedstawiona boso. Szczegół ten jest nawiązaniem do legendy, według której księżna aby upodobnić się do ludzi ubogich, przestała nosić buty. Gest ten miał się nie spodobać jej otoczeniu, które wymusiło na spowiedniku Jadwigi aby w ramach pokuty nakazał jej nosić buty. Księżna wypełniła słowa spowiednika nosząc buty – ale na sznurku.

Jadwiga urodziła się ok. 1178 r. w Andechs w Bawarii. Mając 12 lat została wydana za mąż za Henryka I Brodatego. Wraz z mężem byli fundatorami licznych kościołów i klasztorów. Po śmierci męża zamieszkała w klasztorze cysterek w Trzebnicy, który prowadziła jej córka Gertruda. Zmarła w Trzebnicy w 1243 roku. Kanonizowana została w XIII w. przez papieża Klemensa IV. Jest patronką Śląska. Księżna szczególnie czczona na Śląsku. Święta Jadwiga była również prababką Bolka I Surowego.

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

8. Ołtarz Wszystkich Świętych

Święci układają się w formę litery *S* , od słowa *Sanctus–święty*. W zwieńczeniu obrazu unikalne przedstawienie Trójcy Świętej, ponieważ wszystkie tam osoby są w ludzkich postaciach, nawet Duch św. w postaci starca z długą brodą. Nieco niżej Maryja i św. Józef w towarzystwie archanioła Gabriela. Pod nimi zgrupowani są Aaron, Dawid i Eliasz oraz apostołowie Andrzej i Jakub Starszy. W tle święte niewiasty, m. in.: św. Helena, św. Scholastyka, św. Gertruda i św. Ludgarda. W centrum męczennicy: Wawrzyniec w dalmatyce i Sebastian. Na dole obrazu namalowano wyznawców, w większości założycieli zakonów i wybitnych teologów: Papieża Eugeniusza III z gołębiem, Dominika, Bruna, Jana Bożego, Bonawenturę, Tomasza z Akwinu, Franciszka z Asyżu, Antoniego z Padwy, Mikołaja, cesarza Henryka II, Benedykta, Roberta i Bernarda. Retabulum ołtarzowe ozdobiono księgą z napisem: *Radujcie się, bo imiona wasze zapisane są w Niebie* (Łk 10,20) oraz kartuszem z inskrypcją: *Wasza nagroda wielka jest w Niebie* (Mt 5, 12).

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

9. Ołtarz św. Wacława

Św. Wacław został zamordowany przez brata Bolesława u wrót kościoła, co przedstawił Scheffler na obrazie. Malarz zastosował interesujący tenebryzm, ponieważ jedynym oświetleniem całej sceny jest tylko pochodnia trzymana przez jednego z oprawców. Kult św. Wacława powiązany jest głęboko z dynastią piastowską. Bratanica św. Wacława–Dąbrawa wyszła za mąż za księcia Polan–Mieszka I, co poprzez koligacje rodzinne łączyło tegoż świętego z fundatorami krzeszowskiego opactwa.

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

10. Freski na kopule północnej

Kopuła dotyczy historii fundacji krzeszowskiego opactwa. Pierwsza scena przedstawia audiencję księżnej Anny Śląskiej u papieża Innocentego IV, w trakcie której prosi o zatwierdzenie swojej fundacji benedyktyńskiej. Obok księżnej symbolicznie ukazano jej nieżyjącego męża Henryka Pobożnego, z krzyżem na szyi, a z dokumentem z datą audiencji 1249 stoi Bolesław Rogatka, który w tym roku potwierdził darowiznę dla benedyktynów. Kolejna scena to symboliczne przekazanie krzeszowskich włości przez benedyktynów cystersom. Siedzącego opata benedyktyńskiego obejmuje rozmawiający z nim opat cysterski, jednocześnie wskazując na swoich trzech zakonników. Pierwszy klęczący trzyma dokument, drugi wskazuje na fragment pisma opatrzonego pieczęciom, a trzeci analizuje księgę. Na prawo od postaci opatów osoby świeckie. Jedna spisuje gęsim piórem wydarzenia, których właśnie jest świadkiem, a ostania stoi przy szafie, zawierającej najpewniej dokumenty. Nad całą grupą wznoszą się trzej aniołowie. Największy trzyma filakterię ze słowami jakimi anioł przemówił do Abrahama: *Ponieważ uczyniłeś to będę ci błogosławił* (Rdz. 22, 16-17). Kolejny aniołek rozsypuje róże, a ostatni trzyma pergamin. Następna scena to polowanie, w trakcie którego książę Bolko I miał złożyć obietnicę, że sprowadzi do Krzeszowa cystersów. Książe widoczny jest w centrum sceny z włócznią i z ręką uniesioną ku górze. Ostania scena to spisanie aktu fundacyjnego przez księcia Bolka I Surowego, 8 września 1292 r., o czym świadczy data na dokumencie.

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

11. Freski na kopule południowej

W części wschodniej kopuły przedstawiono jak po wygaśnięciu Piastów świdnicko–jaworskich władcy Śląska–królowie czescy i Habsburgowie podpisują przywileje dla opactwa krzeszowskiego. Chronologicznie władców przedstawiono od prawej strony. Pierwsza postać stojąca przy cystersie z dokumentem Freiheitbrief to Wacław IV Luksemburczyk, z wyciągniętą ręką przywołuje kolejnych królów wskazując na dokument. Wacław IV, król rzymski i czeski zatwierdził prawa i egzempcję opactwa w 1395 r. i 1399 r. Następni dwaj cesarze podpisujący dokument przy stoliku to brat Wacława–Zygmunt Luksemburski oraz cesarz Albrecht II Habsburg, który tego dokonał w 1459 r. Za stołem siedzi bez korony Jerzy z Podiebradu. Następni czterej cesarze również potwierdzili przywileje dla krzeszowskich cystersów–Władysław Pogrobowiec w 1455 r., Ludwig Jagiellończyk w 1524 r. i 1525 r., Ferdynand I Habsburg w 1527 r. i Rudolf II Habsburg w 1584 r. Nad grupą władców Śląska widnieje filakteria z napisem: *Będą moim narodem, Ja zaś będę ich Bogiem* (Jr 32, 38). W części zachodniej widoczni są wybitni opaci krzeszowscy. Pierwszy opat Teodoryk stoi w komży ze złożonymi dłońmi. Obok niego konwers w brązowej szacie trzyma narzędzia i szpachlę jako symbole początku budowy nowego klasztoru. Dalej z wizerunkiem prebendy w Cieplicach Mikołaj V Goldberg, który tą fundację zakupił. Następnie z hełmem i kluczem Marcin Clavei, zamordowany przez mieszczan w Chełmsku Śląskim. Trzymany złoty klucz jest symbolem władzy duchowej oraz aluzją do nazwiska opata (clave–klucz). Obok o lasce stoi Dominik Geyer, twórca finansowej potęgi opactwa. Aniołki unoszą koło jego głowy model zamku w Bolkowie, który opat zakupił. Następnie z planem kościoła p.w. Wniebowzięcia NMP widoczny jest budowniczy świątyni Innocenty Fritsch. Wskazuje on na szkic, konsultując z cystersem obok sprawy techniczne. Obok z księgą opat Walentyn Rüling, który odbudował zniszczona bibliotekę klasztorną po najeździe Szwedów i zrekonstruował zgromadzony tam księgozbiór. Na końcu opat Bernard Rosa, stojący dumnie przy baldachimie z monogramem Maryja, otoczonym przez cystersów i dworzan ze stułami–symbol odpuszczenia grzechów. Opat swoją dłonią przegania herezję w formie meduzy trzymającej księgę. Ukazuje to Rosę jako odnowiciela religijności opactwa i zaciętego wroga heretyków. W pendentywie aniołek trzyma papier z napisem: *Potomstwo ich trwa zawsze a chwała ich nie będzie wymazana* (Syr 44, 13).

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

12. Relikwie św. Walentego

Relikwie świętego Walentego, biskupa i męczennika orędownika podczas ciężkich chorób (szczególnie psychicznych i epilepsji) oraz patron zakochanych.

O świętym Walentym (+ 269) mamy skąpe informacje. Wiadomo z Martyrologium Rzymskiego, że był biskupem Terni i został ścięty w czasie prześladowań za panowania cesarza Klaudiusza II Gockiego. Jako kapłan gorliwie zajmował się obowiązkami swego stanu, a swą wielką świątobliwością zdobył sobie szczególny szacunek nie tylko u chrześcijan, ale także u pogan.

Wedle opowiadań hagiograficznych cesarz zabronił legionistom wchodzić w związki małżeńskie w wieku od 18 do 37 lat, a św. Walenty często ten zakaz łamał. Został aresztowany i torturowany poprzez bicie kijami, aby się wyparł Chrystusa i oddał pokłon bożkom. Uzdrowił niewidomą córkę zarządcy więzienia, przez co cała jego rodzina się nawróciła. Ostatecznie św. Walenty został ścięty mieczem i pochowany w Rzymie przy via Flamina.

W Opactwie Cystersów w Krzeszowie relikwie św. Walentego pojawiły się prawdopodobnie ok. 1791 r. za sprawą opata Piotra Keylicha.

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

13. Agnieszka Świdnicka

Agnieszka urodziła się ok. 1320 r., i była córką Leopolda I Habsburga oraz Katarzyny sabaudzkiej. W 1338 r. wyszła za mąż za księcia świdnickiego Bolka II Małego. Przejęła po nim władzę w księstwie świdnicko - jaworskim w 1368 r. Zmarła po 24 latach panowania 2 lutego 1392 roku. Pochowano ją w kościele Franciszkanów w Świdnicy. Zgodnie ze wcześniejszymi umowami zawartymi pomiędzy Bolkiem II a królem czeskim Karolem IV, księstwo świdnicko-jaworskie przejął król Wacław IV. Agnieszka - żona Bolka II spoczęła w Świdnicy. Postać księżnej przedstawiono w XVIII-wiecznym wydaniu. Obok Agnieszki ubranej w barokową suknię stoi paź z kartuszem herbowym, w którym przedstawiono herb Habsburgów z XIV wieku. Napis na podstawie głosi: *Agnieszka, córka Leopolda VIII, arcyksięcia Austrii*.

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

14. Zwornik gotycki

Kliniec łuku lub niektórych typów sklepień (na przykład krzyżowo-żebrowych). Umieszczany był w najwyższym punkcie sklepienia lub łęku. Wyróżnia się kształtem i wielkością. Często charakteryzował się dekoracyjnością - bogato profilowany i zdobiony dekoracją rzeźbiarską. Został wykonany z piaskowca. Znaleziony podczas prac porządkowych w Krzeszówku.

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

15. Kamień graniczny dóbr opactwa krzeszowskiego

Został wykonany w piaskowcu z wyrzeźbioną infułą, pastorałem i datą 1727 oraz inicjałami opata Innocentego Fritscha – IAG (Innocentius Abbas Grissoviensis). Po objęciu swoich rządów w 1727 r. opat Innocenty powołał komisję graniczną, której zadaniem było oznaczenie włości klasztornych takowymi słupkami. Większość zachowanych egzemplarzy przedstawia prezentowaną formę rzeźbiarską. Wyjątki: słupek w Kamiennej Górze posiada monogram IFAG oraz datę 1733. Na kamieniu granicznym w Ulanowicach pod infułą wyrzeźbiono herb krzeszowskiego konwentu. Na słupku w Chełmsku Śląskim od strony rewersu dodatkowo wyryto inskrypcję RSSJ [Residentia Schatzlariensis Societatis Jezu] oznaczającą Towarzystwo Jezusowe w Zaclerzu, ponieważ pierwotnie słupek oddzielał granicę pomiędzy ziemiami cysterskimi i jezuickimi.

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

16. Kielich Emanuel

Wykonany przez Benjamina Hentschela i Tobiasa Plackwitza. Punce miasta Wrocławia (głowa św. Jana Chrzciciela); punce wykonawców; jakościowa: litera „C” oraz wężyk probierczy.

Kielich otrzymał opat Innocenty Fritsch 21 listopada 1733 r. z okazji 50-lecia ślubów zakonnych. Motywem przewodnim kielicha jest inkarnacja Emanuela na kanwie proroctwa Izajasza 9, 5: *Albowiem Dzieci nam się narodziło, Syn został nam dany, na Jego barkach spoczęła władza. Nazwano Go imieniem: Przedziwny Doradca, Bóg Mocny, Ojciec przyszłego wieku, Książę Pokoju*. Przymiotom mesjańskim przyporządkowano plakietki na stopie i czarze. Admirabilis przedstawia Pokłon trzech króli; Consiliarius - Nauczanie w świątyni; Deus - Cud w Kanie Galilejskiej; Fortis - Zdjęcie z Krzyża; Pater futuri seaculi - Zmartwychwstanie; Princeps Pacis - Zesłanie Ducha Św. Program ikonograficzny wpisuje się w krzeszowski kult Emanuela rozpisany na fasadzie świątyni opackiej, sklepieniach w jego wnętrzu i na dzwonie. Przyporządkowanie poszczególnych scen do przymiotów mesjańskich na kielichu różni się od tych na sklepieniu kościoła mariackiego.

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

17. Czarny ornat

Ornat skrzypcowy o kolorze czarnym, wykonany z materiału o hafcie maszynowym w formach floralnych. Ozdobna srebrna preteksta o motywie floralnym, z dominantą winnego grona (motyw eucharystyczny), szamerowana galonami, układającymi się geometrycznie. Brak szczególnych cech stylowych warsztatu, jednakże ogólna stylistyka odpowiada 1 połowie XX w. Czerń w liturgii przewidziana jest na nabożeństwa pogrzebowe.

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

18. Księga metrykalna

Obowiązek prowadzenia ksiąg metrykalnych na parafie nałożył sobór trydencki (1545–1563). Tom zawiera informacje dotyczące udzielonych ślubów, chrztów i odprawionych pogrzebów w okresie od stycznia 1964 r. do grudnia 1761 r. Księga pochodzi więc z czasów opatów Bernarda Rosy (+1696, na stronie tytułowej znajduje się inskrypcja poświęcona mnichowi), Dominika Geyera (+1726), Innocentego Fristcha (+1734) oraz Benedykta II Seidla (+1763) a więc czterech najważniejszych przełożonych wyższych cystersów krzeszowskich ze złotego okresu Opactwa Łaski Najświętszej Maryi w Krzeszowie.

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

19. Navicula

Potocznie zwana łódką. Naczynie służące do przechowywania i przenoszenia kadzidła w trakcie nabożeństwa. Parament został wykonany z posrebrzanego mosiądzu. W dekoracji dominują rocaille. Wraz z prezentowanym obok Trybularzem tworzą komplet przyrządów liturgicznych.

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

20. Trybularz

Kadzielnica osadzona jest na okrągłej, pulmentowanej stopce. Misa składa się z trzech spłaszczonych i nałożonych na siebie kul Całość przykryta jest ażurową pokrywą. W dekorze dominujące są rocaille. Wyróżniają się także konsole w formie putt, które służą za mocowania trzech łańcuszków. Od strony stopki zachował się znak złotniczy, na który składa się odwrócone *E* oraz napis *AB. Erich Adolf Breslau Ritterplatz 3.* Wrocławski złotnik Erich Adolf w XX w. miał swój warsztat na dzisiejszym Placu Nankiera.

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

21. Krzyż biskupi - podarunek kardynała Joachima Meisnera

Z wdzięczności wobec Naszej Kochanej Pani z Krzeszowa, która przez moje dzieciństwo i także potem obdarzyła radością wiary i miłością do ojczyzny, chciałbym podarować dla miejsca łaski - Krzeszowa - będący w moim posiadaniu drogocenny krzyż biskupi.

Ks. Kardynał Joachim Meisner

Krzyż został wykonany w opactwie benedyktyńskim Najświętszej Maryi Panny w Fuldzie przez mistrzynię złotnictwa s. Liobę Munz OSB, która była sławną niemiecką artystką na tym obszarze. Pektorał składa się z surowego rubinu i ma w środku bizantyjską monetę cesarską ze złota, wybijaną przez cesarza Konstantyna VIII, który panował od 1025 do 1028 r. Symbolicznie moneta pochodzi jeszcze z czasów, sprzed wielkiej schizmy Kościoła w 1054 r. kiedy rozłamał się na wschodni i zachodni.

Histamenon cesarza Konstantyna VIII (1025 - 1028) z popiersia krzyża

Histamenon („standard") zastąpił rzymski solid jako pełnowartościową złotą monetę. Reformy dokonał cesarz Nicephorus II (963 - 969), który wprowadził monetę mającą o 21/21 mniej wagi złota. Stosowano napis na stopie po łacinie (S, R ...) i litery greckie (h, X, ω). Histamenin wycofała z obiegu reforma monetarna cesarza Aleksego I Komnena w 1092 r., która wprowadziła hyperpyron jako najważniejszą monetę handlową Bizancjum. Cesarz Konstantyn rządził tylko przez krótki czas; podczas panowania jego brata, cesarza Bazylego II (976 - 1052) został mianowany współrządcą.

Awers: Chrystus jako Pantokrator z nimbem krzyżowym, w górnym kącie krzyża są dwa półksiężyce. Chrystus nosi paliusz i colobium. Prawą dłoń unosi w geście błogosławieństwa, lewą trzyma Ewangelię - ihS XIS REX REGNANTIYM.

Rewers (niewidoczny): brodate popiersie cesarza en face, ukazany w loros, ukoronowany, w prawicy trzyma labarum, w lewej akakia - CωIISTAIITIIT bASILEYS ROM

Inskrypcja na przedniej stronie wychwala Chrystusa jako króla królów, co należałoby lepiej przełożyć jako król panujących. Takie sformułowanie implikuje, że Chrystus nie panuje bezpośrednio nad ludźmi, lecz posługuje się panującymi (por. Rz 13). Przez to sakralizuje się pozycja bizantyjskich cesarzy. Przez przedstawienie na tylnej stronie monety cesarza wystylizowanego na zastępcę Chrystusa na ziemi, wzmacnia się jego władza. Podkreśla to wizerunek Chrystusa na przedniej stronie monety. Akakie i loros wskazują na cesarza jako znak znikomości. Loros, czyli rodzaj bogato ozdobionej tuniki, symbolizował pierwotnie całun Chrystusa oznaczający jego rychłe zmartwychwstanie.

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

22. Krzyż ołtarzowy

Krzyż wykonany został na potrzeby Bractwa św. Józefa, założonego 19 marca 1669 r. Krucyfiks postawiony jest na prostopadłościennej stopce o rozmiarach 14 x 10 cm i wysokości 9 cm. Na jej froncie przedstawiono bardzo popularny motyw z dewocyjnych obrazków tworzonych na zamówienie konfraterni – św. Józef z Dzieciątkiem Jezus. Na pierwszy plan został wysunięty głęboko emocjonalny, ojcowski stosunek Józefa do Chrystusa. Opiekun trzyma na kolanach Dziecię, tuląc go opiera swoją głowę na głowie Zbawiciela. Jezus w prawej dłoni trzyma lilię – atrybut Józefa, symbol czystości. Anonimowy pozostaje autor oryginału. Na tyle stopki widnieje inskrypcja: *Świętemu Józefowi, ofiaruje najmniejszy z członków powstałej kongregacji* [św. Józefa] *, uniżony rektor Kacper Henryk Hübner w 1964 roku*. Wymieniony był pierwszym rektorem krzeszowskiej konfraterni.

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

23. Portatyle

Wł. *Altare Portatile – przenośny ołtarz*. Przenośna płytka z relikwiami (łac. *Reliquiae* - pozostałość), którą wkładano w specjalnie wykuty otwór w drewnianych mensach ołtarza. Popularne po IV w., gdy dzięki m.in. neofitom rozpowszechnił się kult świętych. Portatyle były jednym ze sposobów przechowywania relikwii w ołtarzach. Wraz z biegiem czasu tworzono także „mówiące relikwiarze" tj. takie które miały przypominać wyglądem przechowywane szczątki świętego (np. czaszka zamykana w relikwiarzu w kształcie głowy). Od XIV w., z potrzeby patrzenia na czczone pozostałości, były one zamykane w pojemnikach z szybką. Widoczny portatyl został znaleziony na początku 2020 r., pod podłogą barokowej plebanii w Krzeszówku. Prawdopodobnie trafił tam w połowie XVII w. Wykonane są z marmuru i piaskowca o rozmiarach 24 x 24 cm oraz 36 x 34 cm.

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

24. Zielony ornat

Ornat skrzypcowy o kolorze zielonym z materiału o hafcie maszynowym o formach floralnych i emblematycznych (krzyż). Brak preteksty - zachowane szamerowanie galonami podbitki, o skomplikowanym, symetrycznym kształcie. Szerokie galony o motywie florystycznym, zawijają się w formie rozet. Brak preteksty sugerowałoby albo jej usunięcie (stałaby się dawcą dla innego ornatu, jednakże przeczy temu znakomity stan materiału i pozostawienie kosztownych galonów), albo co bardziej prawdopodobne - ornat nie został ukończony. Świadczy to więc, że jest dziełem miejscowym, powiązanym z opactwem benedyktynów, gdyż jego stylistyka odpowiada propagowanym wówczas przez zakon stylowi beurońskiemu. Czas powstania 1919 - 45. Kolor zielony w liturgii przeznaczony był na czas zwykły.

KRZESZÓW
EUROPEJSKA PERŁA BAROKU

25. Bozetto kielicha Emanuel

Prawdopodobnie bozzetto identycznego kielicha, który otrzymał opat Innocenty Fritsch z okazji 50 - lecia ślubów zakonnych. Świadczy o tym brak inskrypcji na nodusie, która występuje w darowanym kielichu, a nie widoczna jest w opisywanym egzemplarzu. Motywem przewodnim obu kielichów jest inkarnacja Emanuela na kanwie proroctwa Izajasza 9,5: *Albowiem Dzieci nam się narodziło, Syn został nam dany, na Jego barkach spoczęła władza. Nazwano Go imieniem: Przedziwny Doradca, Bóg Mocny, Ojciec przyszłego wieku, Książę Pokoju*. Przymiotom mesjańskim przyporządkowano plakietki na stopie i czarze. Admirabilis przedstawia Pokłon trzech króli; Consiliarius - Nauczanie w świątyni; Deus - Cud w Kanie Galilejskiej; Fortis - Zdjęcie z Krzyża; Pater futuri seaculi - Zmartwychwstanie; Princeps Pacis - Zesłanie Ducha Św.